

Μη ξεχνάς, φίλε μου, του λέγω πως τώρα ζούμε σε μια κοινωνία που ένας τον άλλον τον ζηλεύει, τον πολεμά, τον επιβουλεύεται, τον καταδίδει.

Όμως από την άλλη κάθομαι και σκέφτομαι πως αφού η ντροπή μας κάμνει να αποφεύγουμε την ατιμία γιατί να μη βρεθεί ένας τρόπος ώστε η ανθρωπιά να μας κάμνει να αποφεύγουμε τη ζήλεια, την πλεονεξία, την επιβουλή, την υπερηφάνεια και υπεράνω όλων την αχαριστία.

Πάντως, όμως όχι με την εκδίκηση, φίλε μου, γιατί αυτή δεν ωφελεί σε τίποτα. Μη ξεχνάς πως δεν γιατρεύονται οι πόνοι μας με τους πόνους των αχάριστων. Εξάλλου έχει αποδειχθεί πως ένα από τα μεγαλύτερα κακά των ανθρώπων είναι η φιλεκδικότητα ενώ ένα από τα μεγαλύτερα καλά τους είναι η συγχώρεση. Αυτή μαζί με την αγάπη είναι η μητέρα των πάντων.

Επομένως φίλε μου πρέπει να συνεχίσουμε να μαθαίνουμε να προσαρμοζόμεθα στις αδικίες και να ακολουθούμε το κυπριακό ρητό που λέγει να κάμνουμε το καλό και να το ρίχνουμε στον γυαλό δηλαδή να το ξεχνάμε.

Με αυτά τα λίγα λόγια αποχαιρέτιστα τον φίλο μου χωρίς να ξέρω αν τον ικανοποίησα ή όχι. Πάντως φεύγοντας από κοντά του άρχισα να μιλώ με τον εαυτό μου και να λέγω από μέσα μου. Γιατί λέγω να μη βρε-

θεί ένας τρόπος να διαφυλάττονται οι αδύνατοι από τους δυνατούς, οι ολιγαρκείς από τους πλεονέκτες, οι ευεργετούντες από τους αχάριστους έτσι που η τιμή και η υπόληψη αυτών των αγνών ανθρώπων να μένει ατάραχος.

Όμως γράφοντας αυτό το σημείωμα μου έδωσε παρηγόρηση η θύμηση του μύθου του σοφού Γάβριου που για να περιγράψει το κακό τέλος που έχουν οι αχάριστοι είπε περίπου τα εξής:

Ένα ελάφι που εκαταδιώκετο από κυνηγούς μπήκε σε ένα δάσος από αμπέλια για να σωθεί. Όμως το απερίσκεπτο ελάφι αντί να μείνει εκεί κρυμμένο και ακίνητο θιάστηκε να φάγει τα ωραία φύλλα των αμπελιών που το επροστάτευαν. Όμως με το φάγωμα των φύλλων και το απογύμνωμα του μέρους εκείνου, οι κυνηγοί πρόσεξαν το ελάφι και τελικά το σκότωσαν.

Αυτό το παραμύθι είναι νομίζω αρκετά παραστατικό για να δείξει πόσο προσωρινή είναι η βασιλεία των αχάριστων σε αυτόν τον κόσμο και ποιο είναι το τέλος τους. Και αυτό εφαρμόζεται σε όλους εκείνους οι οποίοι κακοποιούν την ευεργεσία και σε όλα τα είδη της αχαριστίας είτε αυτά αφορούν τέκνα προς γονείς ή γονείς προς τέκνα ή φίλους προς φίλους και ούτω καθ' εξής.

A.M. Δημητριάδης

**ΤΟ ΓΡΟΣΟ ΩΣ ΤΟ ΕΠΙΣΗΜΟ ΝΟΜΙΣΜΑ
ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗ ΦΡΑΓΚΟΚΡΑΤΙΑ
Του Δρος ΧΡΙΣΤΟΥ Γ. ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ**

Το γρόσο (grosso) ήταν το επίσημο νόμισμα της Κύπρου κατά τη μεγαλύτερη περίοδο της Φραγκοκρατίας, από την εποχή του Ερρίκου Β΄ μέχρι την κατάληψη του νησιού από τους Βενετούς, δηλαδή για περισσότερο από δυο αιώνες (1285-1489). Όταν οι Λουζινιανοί κατέλαβαν την Κύπρο το 1192, το επίσημο νόμισμα της Κύπρου ήταν τα Λευκά Βυζάντια, τα οποία εξακολουθούσαν να χρησιμοποιούνται ως πραγματικό νόμισμα κατά τα πρώτα εκατόν χρόνια της Φραγκοκρατίας. Αυτά κόπηκαν από τους βασιλείς Γουίδο, Αμάλριχο, Ούγο

Α΄, Ερρίκο Α΄ και Ιωάννη Α΄.

Όμως η κοπή των Λευκών Βυζαντιών διακόπηκε οριστικά επί βασιλείας του Ερρίκου Β΄, που ανέβηκε στο θρόνο το 1285. Αυτός ειτέφερε ουσιαστικές αλλαγές στο μέχρι τότε ισχύον νομισματικό σύστημα της Κύπρου. Διέκοψε την κοπή λευκών βυζαντιών και εισήγαγε ως νέο νόμισμα το γρόσο και το ημίγροσο, που ήταν αργυρά νομίσματα. Η εισαγωγή του νέου αυτού νομίσματος είχε ως σκοπό την προσαρμογή του νομισματικού συστήματος της Κύπρου προς το νομισματικό σύστημα της υπόλοι-

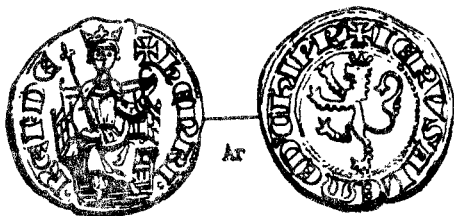
της λατινοκρατούμενης Ανατολής. Βέβαια, παράλληλα εξακολουθούσε να χρησιμοποιείται και το λευκό θυζάντιο, όχι όμως ως πραγματικό νόμισμα, αλλά μόνο ως ονομαστική αξία για σκοπούς υπολογισμού.

Η κυκλοφορία του γρόσου κι ιδιαίτερα η χρήση του στο εσωτερικό και εξωτερικό εμπόριο της Κύπρου επαυξήθηκε και ενισχύθηκε ουσιαστικά από το πρώτο μισό του 14ου αιώνα και μετά. Σ' αυτό συνετέλεσε η πτώση της Άκρας (1291) που είχε ως αποτέλεσμα η μεγαλύτερη εμπορική κίνηση της Συρίας να μεταφερθεί στα λιμάνια της Κύπρου, τα οποία ήσαν και οι μόνοι εμπορικοί σταθμοί της Ανατολής στα χέρια των Χριστιανών και η Κύπρος να γνωρίσει μακρά περίοδο οικονομικής προόδου.

Το γρόσο παρέμεινε το επίσημο νόμισμα της Κύπρου μέχρι το τέλος της κυριαρχίας των Λουζινιανών. Η κοπή του σταμάτησε μόνο μετά τη μεταβίβαση του νησιού στους Βενετούς από την Αικατερίνη Κορνάρου (1489), οπότε στην Κύπρο εισήχθη η κυκλο-

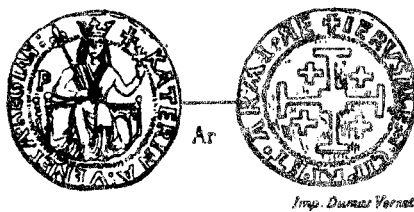
φορία των βενετικών νομισμάτων. Γρόσα και ημίγροσα έκοψαν όλοι οι Φράγκοι βασιλείς της Κύπρου μετά τον Ερρίκο Β'. Όμως τα ωραιότερα νομίσματα θεωρούνται εκείνα που κόπηκαν επί βασιλείας του Αμάριχου, που σφετερίστηκε το θρόνο από τον αδελφό του και διετέλεσε βασιλιάς από το 1306-1310.

Ότι το επίσημο νόμισμα της Κύπρου μέχρι τα τελευταία χρόνια της Φραγκοκρατίας ονομαζόταν γρόσο, το πληροφορούμαστε από διάφορα έγγραφα και ιδίως από τον χρονογράφο Βουστρώνιο που αναφέρει τα εξής: «'Αβιζιάζω σας, ότι αντάν ήρτεν ο ρήγας (Ιάκωβος Β') δεν είχεν να ποίση έξοδον και έποικεν μονέδαν χαρκήν, και έπηρεν τά χαρκία τών λουτρών' και κείνος ήτον ή άφορμή και έχαλάσαν τά λουτρά. Καί έπηρεν τά χαρκωματικά τούς νοικοκυρούς και έποικεν καρτζά και σιζίνια' και πάσα σιζίνιν έπήγαιεν στ' καρτζά. Καί έτρέχεν γ' χρόνους (τό χαλκούν νόμισμα)' και τότες έρριψάν την και έποικεν γροχία άργυρά και κείνος καθαλλάρης».

Γρόσο που κόπηκε για πρώτη φορά επί Ερρίκου Β'

Το γρόσο και το ημίγροσο εκόπτονταν κατά μίμηση των νομισμάτων της Γαλλίας. Ο Pegolotti αναφέρει ότι από ένα μάρκο (ουγγίσις) κόπτονταν 48 γρόσα και επειδή το κυπριακό μάρκο ήταν ίσο προς 43211/16 βενετικούς κόκκους, έπεται ότι ο ακριθής σταθμός του γρόσου ήταν κατ' ανάγκη 9022/1000 βενετικούς κόκκους και το ημίγροσο 4511/1000. Έτσι το γρόσο από την εποχή του Ερρίκου Β' μέχρι του Πέτρου Α' (1285-1369) είχε ακριθή σταθμό κόκκων. Όμως ο σταθμός των κόκκων από την εποχή της βασιλείας του Πέτρου Β' (1369-1382) και προπαντός του Ιακώβου Α' (1382-

Γρόσο που κόπηκε για τελευταία φορά επί Αικατερίνης Κορνάρου.

1398) αρχίζει να μειώνεται. Η τάση αυτή συνεχίζεται μέχρι της βασιλείας της Αικατερίνης Κορνάρου, οπότε μειώνεται στους 48 κόκκους.

Επομένως, στο νομισματικό σύστημα της Κύπρου από την εποχή της βασιλείας του Ερρίκου Β' ως το τέλος της Φραγκοκρατίας υπήρχαν τρία πραγματικά νομίσματα: το γρόσο, που είχε και τη μεγαλύτερη ονομαστική αξία, το ημίγροσο που είχε τη μισή αξία του γρόσου και το δηνάριο που ήταν μικρότερης αξίας. Τα πρώτα δυο ήσαν αργυρά νομίσματα και το τρίτο χάλκινο νόμισμα. Όμως, εκτός απ' αυτά εξακολου-

θούσε να χρησιμοποιείται και το λευκό βυζάντιο ως ονομαστική αξία. Οι σχέσεις μεταξύ των νομισμάτων αυτών ήταν οι ακόλουθες: 12 δηνάρια ισοδυναμούσαν με 1 ημίγροσο, 2 ημίγροσα με 1 γρόσο και 2 γρόσα με 1 λευκό βυζάντιο.

Η σχέση του γρόσου προς τα ισχυρότερα ξένα νομίσματα της εποχής ήταν η ακόλουθη: 7 γρόσα ανταλλάσσονταν με 1 χρυσό σαρακηνάτο και 7 1/2 γρόσα με 1 χρυσό

δουκάτο της Βενετίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ: Π. Λάμπρου, «Ανέκδοτα νομίσματα του Μεσαιωνικού βασιλείου της Κύπρου», στον Κ.Ν. Σάθα, *Μεσαιωνική Βιβλιοθήκη*, τομ. Β', Βενετία, 1873. Florio Bustron, *Chronique de l'île de Chypre, Mas Latrie, Paris, 1884*. F.B. Pegolotti, *La pratica della mercatura*, Cambridge, 1936. G. Hill, *A History of Cyprus*, Vol. II, Cambridge, 1948.

Δρ. Χρίστος Γ. Αριστείδου

ΦΥΛΛΑ ΑΠΟ ΕΝΑ ΛΕΥΚΩΜΑ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ

Του Ανδρέα Τηλλυρίδη

– Τα Μοναστήρια στην Κύπρο εκτός του ότι έγιναν κέντρα αντίστασης ενάντια στους κατά καιρούς ξένους κατακτητές του μαρτυρικού μας νησιού, υπήρξαν και χώροι πνευματικής αναψυχής και περιουλολογής. Γι' αυτό το λόγο πολλοί δικοί μας και ξένοι έτρεχαν να βρουν καταφύγιο για πνευματική τόνωση και αναζήτηση ψυχικής γαλήνης... Μέσα στην ερημιά και την ησυχία του περιβάλλοντος της Μονής οι ψυχές των κουρασμένων ανθρώπων εύρισκαν μια εσωτερική γαλήνη και μπορούσαν να επικοινωνήσουν με το Θείο αφήνοντας έτσι κατά μέρος όλες εκείνες τις εγκόσμιες και ματαιόπονες απασχολήσεις τους. Εκείνη η ομορφιά των Κυπριακών μοναστηριών, μέσα σε μια φύση παραδεισένια, μέσα σε μια μαγευτική ατμόσφαιρα από δάση και βουνά, μέσα σ' ένα μαγευτικό τοπίο που σκορπούσαν τα διάφορα δένδρα μια μυρωδιά... πως να μην ανυψώσουν τις ψυχές των ανθρώπων προς το Θεό και να τους προσφέρουν μια ανάταση και μακαριότητα;

– Τέτοια αισθήματα πλημμυρίζουν κάθε πιστό όταν επισκέπτεται τη Μονή του Αγίου Νεοφύτου δημιούργημα ενός ασκητή και ερημίτη του δωδέκατου αιώνα. Είναι μια πραγματική όαση μέσα στην αντιπνευματική κοινωνία που ζούμε σήμερα που εξαυλώνει τον οδοιπόρο επισκέπτη και τον φέρνει στο θρόνο Εκείνου που ζει στα Ουράνια. Αυτή είναι εξάλλου η προσφορά

και η αποστολή των μοναχών: μια συνεχής επικοινωνία με τον Ουράνιο Πατέρα και ζωή γαλήνης και άσκησης. Ο ίδιος ο Άγιος Νεόφυτος ο ιδρυτής και προστάτης της Μονής λέγει χαρακτηριστικά: «... Και όλοι, βέβαια, αποθνήσκουν και φεύγουν εις την άλλην ζωήν ευκολώτερα και από χόρτον. Αλλά το φοβερόν είναι ότι ο θάνατος των αμαρτωλών είναι κακός, και ο αμαρτωλός ως κακός εις κακόν τόπον γίνεται συνυπεύθυνος με τους κακούς· παντός όμως οσίου γίνεται τίμιος ο θάνατος ενώπιον του Κυρίου, και θα έχη ο όσιος και τιμίους Αγγέλους ως χειραγωγούς, δια να τον οδηγήσουν εις τόπους τιμίους και υπερτιμίους. Ω! ποιος είναι άξιος να φθάση αυτό το μακάριον τέλος. Και απέρχεται μεν Άνω το πνεύμα, προς τα Άνω βασίλεια αν, βέβαια, από τα Άνω έχη αποκτήσει οδηγούς, κατέρχεται δε προς τα Κάτω ταμεία τα ζοφερά, αν από τους Κάτω αποστάτας έχη τυραννικούς ελκυστάς. Αλλά αυτό είναι άορατο εις τους ανθρωπίνους οφθαλμούς, και ποιου μεν το πνεύμα προς τα Άνω πορεύεται, ποιου δε προς τα Κάτω κατέρχεται έως τώρα παραμένει άδηλον...»

–Το Μοναστήρι του Αγίου Νεοφύτου επεσκέφθησαν κατά καιρούς πολλοί και διάσημοι ξένοι και δικοί μας, Αρχιεπίσκοποι, καθηγητές Πανεπιστημίων, ζωγράφοι, ποιητές, λόγιοι, καλλιτέχνες, δικαστικοί αλλά και απλοϊκοί άνθρωποι. Τις εντυπώσεις τους βέβαια και τις σκέψεις τους τις